

ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД
(2020-2025)
ОПШТИНА ТЕАРЦЕ

Јануари 2020

СОДРЖИНА

Вовед	4
I ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД ВО ОПШТИНА ТЕАРЦЕ (2020-2025).....	5
1. Опис и оцена на постоечката состојба во врска со управувањето со отпад.....	5
1.1 Состојби со селектирање и рециклирање на комуналниот отпад	8
1.2 Состојби со биоразградливиот отпад	9
1.3 Состојби со индустрискиот отпад	10
1.4 Состојби со опасниот отпад.....	10
1.5 Состојби со финансиската ситуација при управување со отпад во Општината	11
2. Предвидувања на идните состојби во врска со управувањето со отпад.....	11
2.1 Генерирање на отпад	11
2.2 Собирање, транспорт и одложување на отпадот.....	11
3. Насоки и цели во врска со управувањето со отпад	11
4. Стимулативни мерки за реализација на активностите за избегнување и намалување на количеството на создадениот отпад, како и повторно користење, рециклирање и користење на отпад како извор на енергија.	12
5. Начини за отстранување на отпадот што не може да се избегне и да се преработи	13
6. Определување на видот и на количеството отпад, според кои се определува обврската за правните и физичките лица да изработуваат програми за управување со отпад	14
7. Реализација на системот за мониторинг при управувањето со отпад.	14
8. Конкретни мерки и активности за намалување на биоразградливите состојки во отпад наменет за отстранување и временскиот распоред и обемот на нивното реализирање..	15
8.1 Основа за воведување на компостирањето на биоразградливиот отпад.....	16
9. Утврдување на потребите на Општината за изградба на објекти и инсталации за преработка на отпад	16
10. Локации и инсталации за отстранување на отпад.....	18
11. Податоци за интегрираната национална мрежа за отстранување на отпад и инсталациите за преработка на отпад	18
12. Технички и други услови кои што треба да се исполнат при управувањето со отпад.....	18

13. Мерки за санација на дивите депонии и на загадените области.....	19
14. Активности коишто се преземаат од страна на единицата на Локалната самоуправа во врска со управувањето со отпад	19
15. Мерки за едукација и за подигање на јавната свест за управување со отпад.....	21
16. Процена на трошоците за операциите на преработка и отстранување на отпад	22
17. Финансиски инструменти за спроведување на планот за управување со отпад	23

Вовед

Планирањето е есенцијална алатка за воспоставување на одржлив систем за управување со отпад. Поглавјето II на Законот за отпад (Службен весник бр. 68/2004, 71/2004, 107/2007, 102/2008, 143/2008, 123/2012, 147/13, 163/13, 156/15 и 63/16) - Стратегија, планови и програми за управување со отпадот, детално го опишува процесот на планирање, како на национално, така и на локално ниво, и ги дефинира барањата за планско-програмските документи. Основни документи за планирање и развој на управувањето со отпад се:

1. Национална стратегија за управување со отпад (ја донесува Владата за период од 12 години на предлог на МЖСПП) - (член 16);
2. Национален план за управување со отпад (го донесува МЖСПП за период од 10 години) - (член 17);
3. Национална програма за управување со отпад (се донесува за период од една година) - (член 19);
4. Планови и програми за управување со отпад на ЕЛС - (член 18 и 19).

Плановите за управување со отпадот на Единиците на Локалната самоуправа треба да бидат во согласност со Националната стратегија за управување со отпад (Сл. Весник 39/08) и Националниот план за управување со отпад на Република Северна Македонија (Сл. Весник 77/09) и се донесуваат за период не пократок од три години, а не подолг од шест години. При изработка на плановите за управување со отпад на локално ниво исто така треба да бидат земени предвид насоките дадени во другите стратешки и плански документи, донесени на национално и локално ниво, особено Националниот акционен план за животна средина (НЕАП) и Локалните акциони планови за животна средина (ЛЕАП).

Програмата за управување со отпад, која е алатка за реализација на Планот за управување на отпадот, на годишно ниво, претставува основен документ за планирање на сите активности во текот на планираната календарска година, како и основа за пресметување на делот од општинскиот буџет, наменет за целите дадени во Планот и Програмата за управување со отпад.

Овој документ треба да ги определи стратешките цели на општина Теарце во идниот шестгодишен развоен период димензионирани во приоритети, реално изводливи во

определено време и со реална финансиска конструкција и да предложи Програма за реализација на активностите за 2020 година.

Согласно член 18 и согласно член 19 став 1 точка 2 од Законот за управување со отпад, Градоначалникот му ги предлага на усвојување Планот (2020-2025) и Програмата за управување со отпад (2020), на Советот на Општината.

I ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД ВО ОПШТИНА ТЕАРЦЕ (2020-2025)

- **Опис и оцена на постоечката состојба во врска со управувањето со отпад**

Општина Теарце се наоѓа во северо-западниот дел на Република Северна Македонија, во подножјето на Шар Планина, притоа зафаќајќи добар дел од Полошката котлина. На запад општината се граничи со Република Косово, на југ со општина Тетово, а на северо-исток со Општина Јегуновце. Зафаќа вкупна површина од 138,12 км² со што се вбројува во помалите општини во Република Северна Македонија. До 1965 година во составот на Општина Теарце беше и целокупната сегашна Општина Јегуновце (со Вратница). Со територијалната организација на општините од 1966 година, Општина Теарце е припоена кон општина Тетово. Со новиот закон од 1996 година, општина Теарце се формира во сегашните граници, а така функционира до денес.

Во составот на Општина Теарце влегуваат следните тринаесет населени места: Непроштено, Лешок, Варвара, Слатино, Брезно, Теарце, Пршовце, Глоѓи, Јелошник, Доброште, Нераште, Одри и Првце. Селата Варвара, Брезно, Јелошник и Првце се ридско-планински, а останатите се наоѓаат во котлинскиот дел на општината.

Седиштето на општината е во селото Теарце, кое претставува административен, културен и економски центар во овој дел од Долни Полог. Општината се протега на површина од 138,12 км² со 22.454 жители од различни националности (Албанци, Македонци, Турци, Срби и Роми). Седиштето на Општина Теарце се наоѓа 11 километри северно од Тетово и педесетина километри западно од Скопје, северно од Екваторот е на 42°04'ж06.90" , а источно од Гринич на 21° 03'ж03.07" , на надморска височина од 490 метри.

Според пописот од 2002 година во општината има 5.095 домаќинства, односно 5.480 станови. Во просек, секое домаќинство се состои од 4,41 лице.

Табела 1. Број на жители во Општина Теарце

Nasel eno mesto	Br.na` i tel i
Ne{ro{ ten	1309
Le{ ok	440
Sl ati no	4112
Tearce	3974
Pr{ ovce	2516
Gl o i	1295
Dobro{ te	3549
Odri	1739
Nera{ te	3485
Varvara	0
Brezno	8
Jel o{ ni k	0
Brezno	27
VKUPNO	22454

Согласно член 46 од Законот за отпад (Службен весник бр. 68/2004, 71/2004, 107/2007, 102/2008, 143/2008, 123/2012, 147/13, 163/13, 156/15 и 63/16) управувањето со комуналниот отпад во Општина Теарце му е доверено на приватната компанија за управување со отпад „Еко- флор Плус“, по пат на концесија.

Во Општина Теарце моментално само 52% од домаќинствата го користат услугата за управување со отпад. Бројот на корисниците на услугата секоја година се зголемува, но во мал процент.

Табела 2. Корисници на услугата за отпад

Година	2015	2016	2017	2018
Домаќинства	2100	2350	2450	2650
Транспотиран отпад т/г	2511	2810	2930	3169

Годишната количина на комуналниот цврст отпад што се подига, транспортира и одлага од страна на Еко-Флор изнесува 3169т/г.

Општина Теарце не располага со соодветна депонија за отпад. Собираниот отпад се одлага од страна на Еко-Флор во депонијата Русино-Гостивар.

Собирањето на комуналниот отпад се врши во специјални садови и тоа во канти од 120литри. Кантите за отпад ги користат само корисниците на услугата кои имаат склучен договор со концесионерот. Другата количина на отпадот што се генерира од домаќинствата кои не се корисници на услугата се одлага неконтролирано во дивите депонии.

Цената на услугата е 195ден. месечно за едно семејство

Празнењето на кантите се врши еднаш во неделата.

Изнесувањето на отпадот се врши непрекинато, систематски и без застој. Повремен застој може да се појави само во случај на лоши временски услови.

Вкупната количина на комуналниот цврст отпад што се генерира во Општина Теарце изнесуваа 6064т/год. односно 271кг/жител.

Табела 3. Генериран отпад во општина Теарце

Година	2015	2016	2017	2018
Генериран отпад т/г	6010	6027	6053	6064

Истотака во ниво на Општина Теарце се создава околу 2000т/год. градежен шут, но општината се уште нема назначено локација за депонирање на градежниот шут.

1.1 Состојби со селектирање и рециклирање на комуналниот отпад

Постојниот начин на собирање и третман на комуналниот цврст отпад не го опфаќа селектирањето и рециклирањето на оние фракции на комуналниот цврст отпад кои може да бидат рециклирани. Нема организирано примарно селектирање на отпадот, па така, како конгломерат од различни фракции, комуналниот отпад завршува на депонијата.

Структурата на отпадот, односно фракциите од кои се состои отпадот во Општина Теарце не е анализирана. Врз основа на претходно дефинираните количини на комунален отпад кој се создава на територијата на Општината Теарце на годишно ниво, како и врз основа на структурата на фракции од отпадот идентификувана со Националниот план за управување со цврст отпад-Специјална Студија за состав на отпад (Проект финансиран од ЕУ преку CARDS Програмата 2001), на годишно ниво се претпоставува дека се создаваат следниве видови и количини на фракции од отпадот:

Табела 4 .Состав на отпад

Red. Br.	[i f r a n a o t p a d						Vi d n a o t p a d	Застапеност (%)	Godi { n a k o l i ~ i n a
									t/god
1/1	2	0	0	1	0	8	Bi o r a z g r a d l i v o p t a d	20,5	1243
2/1	2	0	2	0	0	1	Bi o r a z g r a d l i v o p t a d	11,5	697
3/1	2	0	0	1	3	8	Drvo	1	61
4/1	2	0	0	1	0	1	Hartija i karton	10,5	637
5/1	2	0	0	1	3	9	Plastika	10	606
6/1	2	0	0	1	0	2	Staklo	3	182
7/1	2	0	0	1	1	1	Tekstil	2	121
8/1	2	0	0	1	4	0	Metali	2,8	170
9/1	1	5	0	1	0	6	Me{ ano pakuvawe	3	182
10/1	2	0	0	1			Opasen otpad od doma}i n.	0,2	12
11/1							I n e r t e n i d r u g o t p a d	8,5	516
12/1	2	0	0	1			F i n i e l e m e n t i	27	1637
13/1	2	0	0	2					
14/1	2	0	0	3					
VKUPNO								100	6064

И ако во ниво на држава постои ланец на претпријатија кои се занимаваат со собирање на видови на отпад или фракции кои може да се рециклираат, но во Општина Теарце се уште нема некоја компанија што се занимава со оваа дејност освен една компанија што собира старо железо.

Материјалите кои може да бидат искористени или преработени, претежно се собираат од страна на неформалниот сектор и потоа се продаваат на претпријатија кои се занимаваат со откуп, продажба или процесуирање на секундарни сировини.

1.2 Состојби со биоразградливиот отпад

Праксата за собирање на биоразградливиот отпад во Општината не е воспоставена, а согласно традиционалната употреба на истиот во земјоделието малку е веројатно дека и во иднина овој вид на отпад ќе биде дел од некој организиран систем за постапување. Со оглед на фактот што биоразградливиот органски отпад, како фракција во

комуналниот отпад, се сретнува со 32%, проценетите количини што се создаваат на територија на Општина Тераце се дадени во следната табела.

Табела 5. Генерирање на биоразградлив отпад

Година	2015	2016	2017	2018
Генериран отпад т/г	6010	6027	6053	6064
Bi orazgradl i v optad(32%)	1923	1930	1937	1940

Продукцијата на биоразградлив отпад, како фракција од комуналниот отпад не е особено голема и не дава индикации за изградба на локална компостара, исклучиво за потребите на општина Тераце, но никако не смее да се занемарат количините на биоразградлив отпад кои потекнуваат од земјоделието.

1.3 Состојби со индустрискиот отпад

Во Општина Тераце нема индустриски капацитети кои создават отпад, но постојат мали претпријатија кои се занимават со производство и истите го користат услугата од Еко-Флор.

1.4 Состојби со опасниот отпад

Опасниот отпад, како што е дефинирано во член 6 од Законот за отпад (Службен весник бр. 68/2004, 71/2004, 107/2007, 102/2008, 143/2008 и 123/2012, 147/13, 163/13, 156/15 и 63/16), не смее да завршува на ниту едно нерегулирано место и не смее да се одложи на депонија за комунален неопасен отпад. На територијата на целата Република, сеуште нема регулиран пристап кон управување со опасниот отпад, ниту посочена депонија на која истиот би се одлагал. Истото е случај и со Општина Тераце, каде не се води сметка за сепарирање на опасниот отпад од домаќинствата (батерии, масла, масти, акумулатори и др.), соодветно собирање и тертман. Резултат на тоа е негово одложување на депонија.

Многу различни видови на опасен отпад, кои можат да се идентификуваат според Листата на отпади (Сл.весник на РМ бр.100/05), се депонира на депонијата за комунален отпад. Околу 0,2% од целокупниот отпад може да се класифицира како опасен отпад. Овде не е вклучен опасниот отпад кој доаѓа од медицинските установи, назначен како медицински отпад, како посебна фракција, која претставува сериозен проблем и закана за квалитетот на животната средина.

1.5 Состојби со финансиската ситуација при управување со отпад во Општината

Управувањето со комуналниот отпад во Општина Теарце му е доделено на приватната компанија „Еко-Флор Плус“.

2. Предвидувања на идните состојби во врска со управувањето со отпад

2.1 Генерирање на отпад

Имајќи предвид фактот што бројот на населението во последните години покажува раст од околу 1 промил во општина Теарце, вклучувајќи ги индикаторите за наталитет, морталитет и природен прираст на населението, се претпоставува дека ваквиот тренд ќе остане и за наредните 6 години.

Ако се претпостави исто така, дека создавањето на отпад по жител на годишно ниво нема да надмине 271кг, заради спориот раст на економијата и стандардот на жителите на Општината, тогаш трендот на продукцијата на отпад за следните 6 години би бил следниот:

Табела 6. Генерирање на отпад 2020-2025 во општина Теарце

Година	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Број на жители	23023	23046	23069	23092	23115	23138
Генериран отпад т/г	6239	6245	6251	6257	6264	6270

2.2 Собирање, транспорт и одложување на отпадот

Системот за собирање, транспорт и одложување на отпадот се врши од стана на „Еко-Флор“. Истиот е предвидено да стопанисува на територија на Општина Теарце до 2021 година според договорот за концесија или до моментот додека не се воведат регионално управување со отпадот која е во почетна фаза за Полошкиот регион. Местото каде што ќе се одложува отпадот е депонијата „Русино“ во Гостивар, којашто и досега се користеше за одложување на комуналниот отпад.

3. Насоки и цели во врска со управувањето со отпад

Општина Теарце има за цел да го усогласи управувањето со отпадот, дадено во соодветните законски рамки и правни документи.

Законот за управување со отпадот е граден врз основа на фундаменталниот концепт или хиерархија за управување со отпадот, кој различните опции за справување со отпадот ги категоризира од најдобра до најлоша, согласно следниот редослед:

1. Превенција: (редукција / минимизација на создавање на отпад)
2. Повторна употреба
3. Рециклирање / компостирање
4. Искористување на енергијата содржана во отпадот по пат на согорување
5. Отстранување (на депонија)

Општината, ќе ги почитува насоките дадени во пропишаната легислатива, и преку исполнување на активностите дадени во Планот и Програмата за управување со отпад, ќе ја подобри состојбата со управувањето на отпад во Општината.

4. Стимулативни мерки за реализација на активностите за избегнување и намалување на количеството на создадениот отпад, како и повторно користење, рециклирање и користење на отпад како извор на енергија.

Основната цел при секое управување со отпад е да се минимизираат количините на отпад, кои ќе се депонираат и да се искористи секоја фракција од отпадот којашто има соодветна употребна вредност.

Многу од мерките кои можат да се применат со цел да се намали количината на создавање на отпад, како и негово повторно користење, рециклирање и користење на отпадот како извор на енергија, се спроведуваат или треба да бидат спроведени на државно ниво.

Доколку постојат соодветни пунктови, места за собирање на отпад кој може да се рециклира (хартија, пластика, метал, органски отпад исл.), што би се поставиле од приватниот сектор или пак преку програми на концесионерот за воведување на селективно собирање на комуналниот отпад количината на депонираниот отпад значајно ќе се намали.

Во однос на јакнење на свесноста и мотивираноста на населението за потребата од намалување и селектирање на отпадот, се препорачува да се воводат стимулативни мерки, изразени низ:

- намалување на цената на собирање на отпад, за оние лица кои ќе вршат селекција на отпадот. Вредностите, т.е. количините кои би завршувале на депонија значително ќе се намалат, а со тоа ќе се подобри квалитетот на животната средина. Изводливоста на овој критериум може да се процени врз основа на анализа на трошоци за транспорт на отпад без претходно спроведена селекција и со применет систем на селекција на отпадот.

- издавање на дозволи за интегрирано спречување и контрола на загадувањето. Инсталациите, како мерка за намалување и избегнување на создавањето на отпадот од индустриските капацитети, треба да ги применуваат препораките од најдобрите достапни технологии, што е основа за издавање на интегрирани еколошки дозволи за кои што е надлежна Општината. Во најдобар случај пазарните услови треба да влијаат стимулативно врз бизнис секторот од оваа област.

5. Начини за отстранување на отпадот што не може да се избегне и да се преработи

При соодветно управување, тоа е започнување со системот на сепарирање на отпад, ќе се придонесе кон намалување на количините на депониран отпад на депонија.

Освен фракциите кои што имаат економска вредност и можат на различен начин да се искористат, другиот отпад мора да биде одложен на депонија.

Земајќи ја предвид сегашната состојба со управување на отпадот, во отсуство на сепарирање на истиот, како и минорни случаи на реупотреба и рециклирање, на тоа додавајќи ја сегашната состојба со депонијата „Русино“, која што не ги исполнува ниту минимум техничките критериуми, треба да се стави посебен акцент при одложувањето на отпадот.

Веќе е во тек постапакта за регионално управување со отпад во Полошкиот регион, каде што Општината Теарце, заедно со соседните Општини имаат формирано заедничко тело за управување. Оваа препорака е една од мерките дадени во Стратегијата за управување со отпад.

Со изградба на соодветна регионална санитарна депонија тогаш отпадот кој што не може да се преработи, сепарира, реупотреби или рециклира, соодветно ќе се одложи на санитарна депонија и нема да претставува закана за животната средина.

Ваквиот начин на управување со отпад не само што ќе го реши проблемот на прекумерно создавање на отпадот, туку ќе придонесе кон правилно одложување на истиот, со што ќе се намалува загадувањето на животната средина

6. Определување на видот и на количеството отпад, според кои се определува обврската за правните и физичките лица да изработуваат програми за управување со отпад

Заради воведување на систем за управување со отпадот на ниво на Општина, треба да бидат вклучени сите создавачи на отпад (индивидуални, физички и правни лица) и да се воспостави соодветна база на податоци за сите правни и физички лица кои стопанисуваат во општина Теарце. По идентификувањето, треба да се разгледаат оние индустриски капацитети кои според Законот за животна средина (Сл. весник на РМ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13 и 44/15) и Законот за отпад (Сл. весник на РМ бр. 68/2004, 71/2004, 107/2007, 102/2008, 143/2008, 123/2012, 147/13, 163/13, 156/15 и 63/16) се обврзани да изготвуваат програма за животна средина, т.е.

инсталации кои припраѓаат под ИСКЗ (Интегрирано Спречување и Контрола на Загадување) режимот и член 21 од Законот за отпад, кој вели дека сите создавачи на отпад со годишни количини поголеми од 150 т неопасен отпад или 200 кг опасен отпад, се должни да изготват плански документи за управување со отпад. Ваквите субјекти потребно е планските документи за неопасен отпад да ги достават до Општината за нивно разгледување и одобрување, додека пак планските документи за опасен отпад треба да се достават до надлежниот орган за животната средина (Министерство за животна средина и просторно планирање) на разгледување и одобрување.

7. Реализација на системот за мониторинг при управувањето со отпад

Согласно Законот за отпад и Поглавје X, Мониторинг, Општината треба да врши мониторинг на управувањето со отпад, преку реализација на активностите дефинирани во планот за управување со отпад на Општина Теарце.

Мониторингот на управувањето со отпадот се состои од:

- 1) следење на состојбата со управувањето со отпадот;
- 2) собирање и доставување податоци за видот, количеството и за потеклото на создадениот, преработениот и отстранетиот отпад;
- 3) земање и испитување на мостри;
- 4) податоци за увозот, извозот и транзитот на отпадот;

- 5) контрола, обработка и анализа на податоците;
- 6) известување и предупредување на надлежните органи за можна опасност;
- 7) обезбедување информации за влијанието на создадениот отпад врз животната средина
- 8) соработка и размена на податоци и информации со меѓународните информационални мрежи.

Добивањето на податоци за следење на реализацијата на планот и програмата во главно треба да бидат обезбедени со пополнување на формуларите за идентификација и транспорт на отпад како и со пополнување на годишните извештаи за управување со отпад. Сите овие документи се дел од подзаконскиот акт: "Правилник за формата и содржината на дневникот за евиденција за постапување со отпад, формата и содржината на формуларите за транспорт и идентификација на отпадот и формата и содржината на обрасците за годишните извештаи за постапување со отпад (Сл.весникбр.7/2006)и претставуваат обврска за претпријатијата кои управуваат со отпад, како и за општинските власти.

Локалната администрација преку овие инструменти во секој момент може да има преглед за состојбите во областа на управувањето со отпад. Се разбира, пракса сеуште не постои, но во иднина ќе се воведат системот за следење на состојбите со отпад во Општината.

Градоначалникот е должен да доставува годишен извештај за состојбите во управувањето со неопасниот отпад во општина до надлежното Министерство, најкасно до месец март за претходната година.

8. Конкретни мерки и активности за намалување на биоразградливите состојки во отпад наменет за отстранување и временскиот распоред и обемот на нивното реализирање

Сите активности, кои водат кон намалување на биоразградливите состојки од отпадот кој се носи на депонија, се содржани во предвиденото воведување на селекција на биоразградливиот отпад и неговото компостирање. Имајќи во предвид фактот што во општина Теарце количината на создаден биоразградлив отпад од домаќинствата е релативна мала, не надминува 1940т/годишно, проблемот со сепарирање на овој вид на отпад ќе продолжи и во иднина.

8.1 Основа за воведување на компостирањето на биоразградливиот отпад

Европската директива за депонирање упатува на потребата земјите да ги намалат количините на депониран органски отпад. Затоа органскиот отпад во иднина ќе треба да биде пренасочен и третиран надвор од депониите.

Доколку за отпадот се размислува на економски и одржлив начин, можно е дел од органската фракција на комуналниот цврст отпад да се искористи и да се произведе висококвалитетен подобрувач (бонификатор) на почва, компост, со споредлива или малку повисока цена од онаа за депонирање, а пониска од онаа за согорување, што би била втора опција за пренасочување на органскиот отпад надвор од депониите. Значи, произведениот компост ќе има индиректни ефекти врз количините и квалитетот на земјоделското производство, заради зголемување на квалитетот на почвата. При проценка на придобивките од компостирањето треба да се земат предвид и економските ефекти од намалување на депонискиот простор и продолжување на векот на траење на депонијата.

Опциите за компостирање во Општина Теарце се ограничени заради лимитираните количини на органска фракција во комуналниот отпад што упатува на опциите од индивидуално компостирање или регионално здружување на повеќе Општини со централна компостара која би овозможила рентабилно компостирање, со ниски цени на третманот и висок квалитет на компостот.

9. Утврдување на потребите на Општината за изградба на објекти и инсталации за преработка на отпад

9.1 Генерални правци за идниот плански период во однос на управувањето со отпад

Дефинирањето на најсоодветниот начин на управување со отпадот за Општина Теарце, пред сè треба да зависи од реалните можности за имплементација на вака поставената задача. Се смета дека по сите основи (институционални, организациски, финансиски, технички како и човечки ресурси), општината има многу ограничени можности. Генерално, концептот на планскиот период треба да биде насочен во два правци:

1. Воспоставување на нов систем на управување со отпад, преку регионален пристап;
2. Воведување на систем за примарна селекција на отпад.

Директивите на ЕУ, кои се преточени во националното законодавство, се водич за воспоставување на најсоодветен начин на управување со отпад. Во нив се бара целокупното управување со отпад да биде безбедно за здравјето на човекот и за животната средина. Врз основа на погоре спомнатите генерални правци за достигнување на минимално ниво на усогласеност со овие директиви потребно е да се спроведат следните активности во период од шест години:

- постепено воведување на нова пракса за депонирање на отпадот на постојната депонија;
- калкулирање на сите трошоци создадени при управувањето со отпад при формирањето на цената на услугата;
- регионално решавање на системот за управување со отпад;
- постепено воведување на селекција на комуналниот отпад на местото на создавање (домаќинства, индустрија и институции);
- спроведување на јавни кампањи за потребата и придобивките од селектирање на отпад и компостирање.

9.2 Основа за воведување на примарна селекција на отпадот

Стратешката основа во врска со селектирање на отпадот на ниво на држава е негово намалување, реупотреба и рециклирање, заради економската исплатливост и зачувување на животната средина.

Процентуалното учество на секоја фракција во комуналниот отпад е земено од Националниот план за управување со цврст отпад-Специјална студија за состав на отпад, каде беа направени мерења на фракциите од комуналниот отпад во урбани, семи-урбани и рурални средини.

Рециклирањето и повторното користење на корисните фракции од отпадот е еден од базичните елементи на современото одржливо управување со отпадот. Вредноста на овие материјали, а особено на материјалите кои се производ од фосилните горива (пластика) од ден на ден е се поголема и со тоа нивната преработка станува поисплатлива.

Може да се заклучи дека во Општина Теарце фракции од отпадот којшто може да се преработи се релативно мали и начинот на воведување на примарна селекција ќе зависи од неговата исплатливост. Регионалниот пристап е еден од условите за успешно организирање на овој вид на селекција.

10. Локации и инсталации за отстранување на отпад

Во општина Теарце нема санитарна депонија, собираниот отпадот се транспортира од старна на Еко-Флор во депонијата „ Русино“, но се уште се активни дивите депонии низ сите населени места во општина Теарце и голема количина на отпад се одлага неконтролирано во дивите депонии.

Се очекува да се реши и овој проблем со неконтролираниот начин на одлагање на отпадот во дивите депонии од кога ќе стапи во сила регионалното управување со отпад.

11. Податоци за интегрираната национална мрежа за отстранување на отпад и инсталациите за преработка на отпад

Интегрирана мрежа за отстранување на отпад и на инсталациите за преработка на отпад на ниво на Р. Македонија не постои заради тоа што депониите се сеуште на ниско ниво во однос на усвоените стандарди, за да можат да служат за прифаќање и депонирање на отпад од другите Општини, иако во пракса тоа се случува но на несоодветен начин. Во однос на капацитетите за преработка на отпад (рециклажа), исто така не постојат средени податоци во вид на интегрирана национална мрежа.

Согласно Стратегијата за управување со отпад и Нацрт верзијата на Националниот план за управување со отпадот, преку развивање на регионален систем за управување со комуналниот отпад ќе се овозможи да се создаде интегрирана национална т.е. регионална мрежа за отстранување на отпадот.

12. Технички и други услови коишто треба да се исполнат при управувањето со отпад

Во Правилникот за постапување со комуналниот и другите видови на неопасен отпад (Службен весник на РМ бр. 147/07) јасно се поставени условите како правилно да се постапува со отпадот. Општината ги почитуваат условите поставени во овој Правилник и преку активностите наведени во овој план ќе продолжат со правилно управување со отпадот.

13. Мерки за санација на дивите депонии и на загадените области

Идентификуваните диви депонии на територија на целата Општина, претставуваат сериозна закана за нарушување на медиумите на животната средина. Диви депонии се резултат од неправилното одложување на комуналниот, опасниот и инертниот отпад, но сепак Општината треба да изнајде начин како да ја подигне свесноста на населението околу начинот на селектирање, рециклирање и одложување на отпадот. Едукацијата на населението е една од приоритетни мерки кои треба да се спроведат со цел да се намали бројот на диви депонии.

Табела 7. Диви депонии во Општина Теарце

Nasel eno mesto	Br.na deponii	Povr{ i na (m ²)	Vol um (m ³)
Nepro{ ten	2	20000	10000
Le{ ok	2	2000	2000
Sl ati no	1	37500	56250
Teарce	2	2000	2000
Pr{ ovce	1	40000	60000
Gl o i	1	10000	30000
Dobro{ te	2	6000	9000
Odri	1	1000	1000
Nera{ te	1	4500	2250
VKUPNO	13	123000	172500

Дивите депонии во иднина ќе бидат опфатени со урбанистичките планови, при што ќе им биде дадена идна намена. Отпадот кој што се наоѓа на нив треба да биде дислоциран и во зависност од неговата категорија ќе се одложи на соодветната депонија. Просторот којшто порано бил дива депонија, до неговата крајна намена (пропишана во идните урбанистички планови), Општината ќе го рекултивира.

14. Активности коишто се преземаат од страна на единицата на Локалната самоуправа во врска со управувањето со отпадот

Врз основа на претходните проценки и констатации, дефинирани се акции кои треба да се исполнат за следниот шест годишен период, дадени во Табела бр.8 .

Предложените акции се дадени земајќи ги предвид реалните можности на Општина Теарце, како и барањата што произлегуваат од националната законска рамка и ЕУ директивите. Исполнувањето или неисполнувањето на акциите во голема мера ќе зависи од способноста на самата Општина, постепено, во фаз, да планира, имплементира и целосно да се справи со оваа проблематика. Предложените проценти на опслужено население, ниво на селекција и рециклажа и нивото на компостирање, се дадени врз основа на претпоставки за влегување на приватен капитал во оваа дејност, како најлесно изводлива опција за постигнување на дадените цели. Во секој случај, остварувањето на Планот треба да се следи систематски и секогаш да се интервенира доколку е потребно.

Табела 8. Предвидени активности во планот за управување со отпад 2020-2025

Акции	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Финанциски ресурси
Јакнење на административни ресурси	Формирање на посебно одделение за животна средина	Вработување или овластување на еден советник за отпад	Формирање на одделение за ИСКЗ	Формирање на одделение за отпад			Буџет на општина
Уредување на дивите депонии	5000 м ²	10000 м ²	20000 м ²	25000 м ²	30000 м ²	33000 м ²	Буџет на општина, Финанциски програми, Донатори
Регионално управување со отпад- Полошки от	Почеток на новиот регионален систем за управување со отпад	Покривање на 80% од неопслужено население	Покривање на 90% од неопслужено население	Покривање на 95% од неопслужено население			ЗЈП

регион							
Воведување на систем за селектирање и собирање на отпад	Припремени работи за опслужување	Покривање на 30% од населението	Покривање на 40% од населението	Покривање на 60% од населението	Покривање на 80% од населението	Покривање на 95% од населен.	Договор со приватни оператори
Подигање на јавен свест	Изготвување на програма за подигање јавен свест	Кампања за правилно управување со отпад	Кампања за правилно управување со отпад	Реализација на активности од програма	Реализација на активности од програма	Реализација на активности од програма	Буџет на општина, донации

15. Мерки за едукација и за подигање на јавната свест за управување со отпад

Воспоставување на пракса за вклучување на јавноста е битен фактор во процесот на донесување на одлуки, значајни за животната средина, преку соработка со јавните комунални претпријатија, Локалната самоуправа и НВО секторот. Процедурата за вклучувањето на јавноста е дефинирана во Архуската конвенција и стана обврска за Р.С Македонија со денот на нејзиното ратификување. Исто така, елементи од Конвенцијата се преточени во Законот за животна средина, кои го гарантираат правото на учество на јавноста во одлучувањето и пристапот до правдата за прашања поврзани со животната средина. Најважна активност во целиот процес е организација за собирање на отпадот, како одлука на граѓаните. Јавноста ќе биде јасно и прецизно информирана за начинот на собирање на отпадот.

Јавноста треба да биде информирана и едуцирана за потребата од намалување на отпадот, како и негова реупотреба и рециклирање. За секоја активност која што ќе ја превземе Општината, јавноста ќе биде известена и вклучена во неа.

Во процесот на дефинирање на цените за извршување на услугите во областа на животната средина, јавноста треба да биде вклучена, а координатор на активноста може да биде локална НВО која се бави со оваа дејност или други стручни лица кои се бават со

оваа проблематика. На ваков начин населението полесно ќе ја прими обврската и свесно ќе ја реализира.

Медиумите се алатка на Општината за подобро запознавање на јавноста за сите активности кои се преземени од оние кои управуваат со отпадот.

Активностите кои треба да се преземат за реализирање на "Кампања за подигнување на јавната свест":

-Доставување на флаери на корисниците на комунални услуги.

- Поставување постери на достапни места во Општината со цел промоција на проектот и известување на јавноста за значајот на управувањето со отпадот и идниот одржлив развој на Општината;

-Одржување на конференција за печат со цел претставување на проектот, неговите цели и активности. На конференцијата треба да бидат повикани претставници од електронските и печатените медиуми;

-Web презентација на изведените активности во оваа фаза.

16.Процена на трошоците за операциите на преработка и отстранување на отпад

Со воведување на регионално управување со отпад во Полошкиот регион, преработката на отпадот ќе биде задача на ЗЈП (заедничко јавно претпријатије) или концесионерот, но општина Теарце и во иднина треба да се справи со отстранувањето на отпадот од дивите депони и регулирањето на истите.

Табела 9. Оперативни трошоци за уредување на дивите депонии

Година	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Вкупно
Уредување на дивите депонии (м ²)	5000	10000	20000	25000	30000	33000	123.000
Финансиски сретства (Ден)	1.500.000	3.000.000	6.000.000	7.500.000	9.000.000	9.900.000	36.900.000

17. Финансиски инструменти за спроведување на планот за управување со отпад

Планот за финансирање на активностите за имплементација на планот и програмата во себе вклучува:

- финансиски сретства од сопствени извори и
- финансиски сретства од надворешни извори.

За првата категорија на активности од планот и програмата кои не можат да добијат карактер на т.н. проектни трошоци финансирани од надворешни извори, се оценува дека Општината треба да ги ангажираат сопствените интелектуални ресурси или да ангажираат од сопствени сретства локални/регионални консултанти за реализација на овие активности.

За втората категорија на активности од планот и програмата кои можат да добијат карактер на т.н. проектни трошоци финансирани од надворешни извори, се оценува дека треба да се подготви и спроведе тендерска постапка за нивна реализација. Трошоците за организацијата и спроведувањето на тендерската постапка ќе се подмири од сопствени извори, додека пак самата набавка ќе се финансира од надворешни сретства.